

Théo van Rijsselberghe.

fantazie, dewelke niets ons beletten kan tot een gelukkig einde door te voeren. Want deze fantazie wordt gesteund door, heeft de proef doorstaan van een talrijke ondervinding: Théo van Rijsselberghe is, zoo in uiting (zijne speciale uiting: die van een schilder) als naar uitzicht (mits men mij, voor de vergelijking, de afstand gunne van een zevental eeuwen) Rijsselberghe is, naar mijne Gentsche subjectieve waarheid, de Man van het Belfort.

* * *

Man van het Belfort dus, zoo naar uitdrukking van eigen innerlijkheid, als naar gelaats-uitzicht.

Maar laat me trachten te bepalen, wat de geestelijke innerlijkheid van het gestelde type geeft, verwerkt door eene kunstenaars-natuur. Wij weten dat ze, algemeen genomen en tot grondslag van elke werkzaamheid, beteekent: een zin en een kennis der werkelijkheid, strevend naar eene vrijheid die gebonden blijft binnen de persoonlijke opvatting van het wezenlijke. Wat wordt zulk werkelijkheids-bezit, gegroeid tot geestelijk eigendom, bij den artiest? Concreter gezeid: hoe omschept de Gentsche kunstenaar tot schoonheid zijn geweldigen zin en liefde der realiteit? Waarom doet hij het op de wijze, waarop hij het doet? Wanneer, na welke ontwikkelingsgang, herkent de Gentsche kunstenaar in het voortgebrachte gewrocht zijn vrij-geworden beeld van den indruk, van de stemming, van de beteekenis, van de vordering der wekkende werkelijkheid? Onder welken vorm mag zijn bevredigd gemoed als bevrijde reactie, als persoonlijke en belangelooze weërgave, de beschouwde en ondergane werkelijkheid belijden?

Laat ik hier de Gentsche Kunstenaar zelf antwoorden.

Dat echter eerst volgende bron van verwarring en misverstand worde gedempt Als ik schrijf: Gentsch Kunstenaar, dan kon dit de gedachte meëbrengen, dat ik geen onderscheid maak tusschen het aesthetisch ondervindingsveld en -vermogen van, b.v. den Dichter en den Schilder, van den Musicus en den Beeldhouwer, en de uiting hunner kunstmacht op een zelfde vlak stel,

en onder eenzelfde beoordeelings-methode. Dit is allermintst het geval, en elke dichter die ooit en met oprechtheid aan 't schilderen ging met eene bedoeling van kunst; elke beeldhouwer zelfs die een teekening wou maken buiten benutting van zijn beeldhouwwerk, weet wat hij te overwinnen heeft, weet hoe hij zich te verplaatsen heeft in gansch anderen geestes-toestand, ja, geestelijkheid, wil hij bereiken wat hij heeft gewenscht of van zich-zelf gevorderd. Neen, geen zelfden staf meet onderscheiden kunstuitingen; en het ware even brutaal als puëriël zeer verschillende werken, van poëzie evenzeer als van plastiek, te onderwerpen aan en te verklaren door een al te gemakkelijk vooropgestelde theorie.

Niet het kunstwerk op-zich-zelf dus, noch zelfs eene gansche periode van werkzaamheid, zal voor den scheppenden artiest getuigenis leveren van zijn Gentsch-wezen. Ik zal, in dit gedicht of gene lithographie, in deze enkele symphonie of gindsch afzonderlijk tafereel, allicht weinig-Gentsche kenmerken terugvinden. Maar ik zal ze terugvinden, meer of minder duidelijk, meer of minder gedesinteresseerd, in de geestelijke geschiedenis, in het artistieke vormingsproces van uitmuntende Gentsche kunstenaars, welke kunst ze nu ook beoefenen. En daar zullen die kenmerken echt zijn, en, wen waar, overtuigend.

Daar hebt gij, bijvoorbeeld en als eerste voorbeeld, Maurice Maeterlinck. Opgegroeid in eene plompe en razerige stad; in een zeer gesloten huis dicht bij den spoorweg die, gedoken achter melaatschen muur en de dubbele rij van stoffig-ademlooze platanen, niets vernemen liet dan gillen en donderen; tenzij de familie verbleef — in den zomer, en in Vlaanderen regent het aldoor over den zomer — aan 't lood-zilveren, effen, rechtlijnige, geniepig-kalme, angstwekkend-vriendelijke, blijmoedig-schrikwekkende van een al te gelijkelijk kanaal; zoo heeft Maeterlinck (en ook wel zijn broer, die nochtans notaris zou worden: o kunst-vóorbesteding!) geleefd tusschen de opgewekte strengheid van burgerlijke ouders en de fleemende onbegrijpelijkheid van opvoedende Jezuiten